

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
Харківський національний університет внутрішніх справ
Сумська філія
Кафедра соціально-економічних дисциплін

МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
з навчальної дисципліни «Фінанси»
вибіркових компонент
освітньої програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

081 Право (право)

Суми 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2023 № 7

СХВАЛЕНО

Вченою радою
Сумської філії
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 29.08.2023 № 8

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол від 29.08.2023 № 7

Розглянуто на засіданні кафедри соціально-економічних дисциплін Протокол
від 29.08.2023 № 2

Розробник:

доцент кафедри соціально-економічних дисциплін Сумської філії ХНУВС,
кандидат економічних наук Парфентій Л.А.

Рецензенти:

1. Доцент кафедри бухгалтерського обліку та оподаткування Навчально-наукового інституту бізнесу, економіки та менеджменту Сумського державного університету, кандидат економічних наук, доцент Кравченко О.В.
2. Доцент кафедри соціально-економічних дисциплін Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат економічних наук Петровська С.А.

**1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами
(денна форма навчання)**

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		Лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Семестр № 6							
Тема № 1. Сутність фінансів, їх функції і роль	10	2		2		6	
Тема № 2. Фінансова система	10	2		2		6	
Тема № 3. Фінансова політика і фінансовий механізм	10	2		4		4	
Тема № 4. Державні фінанси	10	2		2		6	
Тема № 5. Місцеві фінанси	10	4		2		4	
Тема №6. Податки та податкова система.	10	2		2		6	
Тема №7. Фінанси підприємств	10	2		2		6	
Тема №8. Фінансовий ринок	10	2		2		6	
Тема №9. Міжнародні фінанси	10	2		2		6	
Всього за семестр №6:	90	20		20		50	Залік

**Розподіл часу навчальної дисципліни за темами
(заочна форма навчання)**

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		Лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Тема № 1. Сутність фінансів, їх функції і роль.	10	2		-		8	
Тема № 2. Фінансова система	10	-		-		10	
Тема № 3. Фінансова політика і фінансовий механізм.	10	-		-		10	
Тема № 4. Державні фінанси.	10	2		2		6	
Тема № 5. Місцеві фінанси.	10	-		-		10	
Тема №6. Податки та податкова система.	10	-		-		10	
Тема №7. Фінанси підприємств.	10	-		2		8	
Тема №8. Фінансовий ринок	10	-		-		10	
Тема №9. Міжнародні фінанси	10	-		-		10	
Всього за семестр:	90	4		4		82	Залік

2. Методичні вказівки до практичних занять

Тема 1: Сутність фінансів, їх функції і роль

Практичне заняття 1 (д.ф.н.) Сутність фінансів, їх функції і роль

Навчальна мета заняття: визначити предмет науки про фінанси, висвітлити функції фінансів, окреслити вплив фінансів на розвиток суспільного виробництва.

Час проведення – 2 год. Місце проведення – навчальна аудиторія.

Навчальні питання

1. Правове регулювання фінансової діяльності держави.
2. Соціально-економічна сутність фінансів.
3. Функції фінансів.
4. Вплив фінансів на розвиток суспільного виробництва.

План проведення заняття

Розпочати заняття необхідно з постановки проблемних питань по темі. Також звертається увага студентів на окремі питання, які необхідно розкрити під час виступів на занятті.

При розгляді першого питання необхідно проаналізувати фінансово-правові норми відповідно до сфер і ланок фінансової системи держави.

При розкритті другого питання студенти повинні висвітлити предмет науки про фінанси, показати об'єктивні передумови виникнення і розвитку фінансів; охарактеризувати фінанси як економічну, вартісну, розподільну та історичну категорію.

При висвітленні третього питання необхідно розглянути розподільну, контрольну та інші функції фінансів і показати провідну роль держави у їх реалізації.

Відповідаючи на четверте питання студенти повинні показати кількісний і якісний вплив фінансів на суспільне виробництво, особливу увагу при цьому слід звернути на з'ясування форм фінансового забезпечення розширеного відтворення та висвітлити фінансове регулювання і фінансове стимулювання економічних і соціальних процесів.

Після розгляду теоретичних питань заслуховуються і обговорюються доповіді та перевіряється виконання самостійної роботи.

У заключній частині заняття аналізується та узагальнюється вивчений матеріал, підводяться підсумки щодо рівня засвоєння матеріалу теми, а також пояснюється завдання на наступну тему заняття і на самостійну роботу.

I. Підготувати усні відповіді на питання:

1. У чому полягає суть і значення фінансів як науки?
2. Охарактеризуйте історичні аспекти виникнення фінансів.
3. Якими факторами соціально-економічного життя було зумовлено виокремлення фінансів у окрему науку?
4. Який взаємозв'язок фінансів із грошима, кредитом, ціною, заробітною платою?
5. Вкажіть три ознаки, за якими грошові відносини належать до фінансів.
6. У чому виявляється розподільча функція фінансів?
7. Яка роль належить контролю як функції фінансів?
8. Дайте визначення економічній категорії фінансів.
9. Вкажіть роль і місце фінансів у розподільному процесі.
10. Яким чином фінанси впливають на розширене відтворення?

II. Підготувати доповідь на одну із тем:

1. Роль Конституції України у правовому регулюванні фінансової діяльності. Виконати аналіз статей Конституції, що регулюють різні сфери фінансової системи.
2. Історія виникнення та розвитку фінансів.
3. Необхідність, призначення, роль та характерні ознаки фінансів.
4. Характеристика функцій фінансів.
5. Гроші та їх функції. Співвідношення категорій «фінанси» та «гроші».

Тестові завдання за темою

1. Грошові відносини, в яких одним із суб'єктів виступає держава, — це:
 - а) кредит;
 - б) фінанси;
 - в) виробництво;
 - г) державне регулювання;
 - д) правильна відповідь відсутня.
2. Яка з наведених нижче ознак не притаманна фінансам:
 - а) це завжди грошові відносини;
 - б) це грошові відносини, викликані фактором наявності держави як органу управління;
 - в) це відносини перерозподілу;
 - г) це відносини між органами державної влади;
 - д) правильна відповідь відсутня.
3. Фінанси - це економічна категорія, тому що:
 - а) вони зумовлюють первісний розподіл чистого доходу;

б) вони не беруть участі у розподілі і перерозподілі національного доходу;

в) вони зумовлюють первісний розподіл, стимулюючи перерозподіл прибутку та доходів в інтересах держави;

г) правильна відповідь відсутня.

4. Який компонент із наведеного нижче не є складовою сукупного суспільного продукту:

а) витрати виробництва;

б) перенесена вартість;

в) оплата праці;

г) додана вартість;

д) змінна вартість.

5. Форма вираження суспільного значення цієї категорії - це:

а) закон;

б) правило;

в) положення;

г) функція;

д) роль.

6. Відмінність між фінансами і кредитом полягає в такому:

а) фінанси і кредит повертаються на умовах строковості і платності;

б) для фінансів характерний рух коштів без умови повернення, а кредит - акумулює їх і за плату надає в користування на умовах повернення;

в) для фінансів і кредиту характерний рух коштів без умови повернення;

г) правильна відповідь відсутня.

7. Фінанси виконують такі функції:

а) розподільчу;

б) контрольну;

в) накопичувальну;

г) розподільчу і контрольну;

д) правильна відповідь відсутня.

8. Суть розподільчої функції фінансів полягає в:

а) розподілі і перерозподілі національного доходу;

б) розподілі прибутку юридичних і фізичних осіб;

в) розподілі валового внутрішнього продукту;

г) правильна відповідь відсутня.

9. До вторинних доходів належать:

а) заробітна плата працівників, доходи фермерів, інших робітників, зайнятих у сфері матеріального виробництва;

- б) доходи підприємств сфери матеріального виробництва;
 - в) доходи, отримані в галузях невиробничої сфери, податки;
 - г) правильна відповідь відсутня.
10. Складовими елементами фінансового механізму є:
- а) фінансове планування і прогнозування;
 - б) фінансове стимулювання і фінансові санкції;
 - в) фінансові норми, ліміти і резерви;
 - г) перераховані в пунктах а), б), в) елементи;
 - д) правильна відповідь відсутня.
11. Фінансова наука поєднує:
- а) суспільні відносини, що виникають у процесі утворення, розподілу та використання ресурсів;
- б) ресурси;
 - в) закономірності розвитку фінансових відносин;
 - г) закономірності розвитку продуктивних сил;
 - д) немає правильної відповіді.
12. Розподіл національного доходу в країні здійснюється:
- а) лише через фінанси;
 - б) шляхом використання цін і кредитів;
 - в) у сукупності;
 - г) лише через матеріальний розподіл;
 - д) немає правильної відповіді.
13. Перерозподіл національного доходу пов'язаний з:
- а) міжгалузевим і територіальним перерозподілом засобів;
 - б) наявністю невиробничої сфери;
 - в) перерозподілом доходів між різними верствами населення;
 - г) неоднаковою рентабельністю підприємств;
 - д) немає правильної відповіді.
14. Метою розподілу і перерозподілу національного доходу і ВВП є:
- а) розвиток продуктивних сил;
 - б) створення ринкових структур економіки;
 - в) зміцнення держави;
 - г) забезпечення високого рівня життя населення;
 - д) немає правильної відповіді.
15. Процес відтворення складається з таких стадій:
- а) виробництво, обмін;
 - б) обмін, розподіл;
 - в) розподіл, споживання, обмін;
 - г) виробництво, обмін, розподіл, споживання.

Тема 2: Фінансова система

Практичне заняття 2 (д.ф.н.) Фінансова система

Навчальна мета заняття: дати загальну характеристику сутності фінансової системи України та визначити основні принципи її побудови; з'ясувати організаційно-правові основи побудови і функціонування фінансової системи; висвітлити будову фінансової системи України за внутрішньою структурою та за організаційною побудовою.

Час проведення – 2 год. Місце проведення – навчальна аудиторія.

Навчальні питання

1. Поняття фінансової системи.
2. Фінансова система за внутрішньою структурою.
3. Фінансова система за організаційною побудовою.

План проведення заняття

Розпочати заняття необхідно з постановки проблемних питань по темі. Також звертається увага студентів на окремі питання, які необхідно розкрити під час виступів на занятті.

При розкритті першого питання студенти повинні висвітлити теоретичну сутність фінансової системи України та основні принципи її побудови.

При висвітленні другого питання необхідно навести та охарактеризувати фінансову систему за внутрішньою структурою.

Відповідаючи на третє питання студенти повинні розглянути та охарактеризувати фінансову систему за організаційною побудовою.

Після розгляду теоретичних питань заслуховуються і обговорюються доповіді та перевіряється виконання самостійної роботи.

У заключній частині заняття аналізується та узагальнюється вивчений матеріал, підводяться підсумки щодо рівня засвоєння матеріалу теми, а також пояснюється завдання на наступну тему заняття і на самостійну роботу.

1. Підготувати усні відповіді на питання:

1. Охарактеризуйте фінансову систему за внутрішньою структурою.
2. У чому полягає сутність організаційної побудови фінансової системи?
3. Що таке фінансові органи та фінансові інституції?
4. Яким чином організовується система управління державними фінансами в Україні?
5. Які функції виконує Міністерство фінансів України?

6. Які функції покладені на Державну казначейську службу України?
7. Які функції та повноваження має Державна фіскальна служба України?
8. Які функції та повноваження має Державна аудиторська служба України?
9. Які функції та повноваження виконує Рахункова палата України?
10. Які функції покладені на Аудиторську палату й аудиторські фірми?

II. Підготувати доповідь на одну із тем:

1. Роль фінансової системи держави у забезпеченні умов економічного зростання.
2. Охарактеризуйте фінансову систему України за внутрішньою структурою.
3. Органи управління фінансовою системою: Міністерство фінансів, Державна аудиторська служба, Державна казначейська служба, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. Їх завдання та функції.
4. Органи управління фінансовою системою: Державна фіскальна служба, Державна податкова служба, Державна митна служба, Рахункова палата України. Їх завдання та функції.
5. Органи управління фінансовою системою: Аудиторська палата, Аудиторські фірми, Національний банк України, комерційні банки. Їх завдання та функції.
6. Органи управління фінансовою системою: Українська міжбанківська валютна біржа, фондова біржа, Пенсійний фонд, фонди соціального страхування. Їх завдання та функції.

Тестові завдання за темою

1. З яких боків розглядається фінансова система України?
 - а) за внутрішньою структурою;
 - б) за зовнішньою структурою;
 - в) за організаційною будовою;
 - г) правильні відповіді б) і в).
2. Які ви знаєте сфери фінансів?
 - а) фінанси суб'єктів господарювання (підприємств);
 - б) державні фінанси;
 - в) міжнародні фінанси;
 - г) всі відповіді правильні.
3. Сфера фінансів підприємств відображає:
 - а) рух грошових потоків.
 - б) фінансову діяльність держави;

- в) фінанси міжнародних організацій;
 - г) міжнародні фінансові інституції;
 - д) об'єктивну сукупність фінансових відносин на підприємстві.
4. До складу міжнародних фінансів належать:
- а) фінансова діяльність України;
 - б) міжнародні валютний та фінансовий ринки;
 - в) міжнародні фінансові інституції;
 - г) фінанси державних підприємств.
5. Обрати існуючі види фінансових систем:
- а) національні;
 - б) регіональні;
 - в) світова;
 - г) всі відповіді правильні.
6. Вибрати складові державних фінансів:
- а) бюджет держави;
 - б) валютний ринок;
 - в) фонди цільового призначення;
 - г) державний кредит.
7. Фінансовий ринок України складається із:
- а) валютного ринку;
 - б) ринку грошей;
 - в) ринку капіталів;
 - г) всі відповіді правильні.
8. До організаційного складу фінансової системи України входять:
- а) ринок цінних паперів;
 - б) фінанси суб'єктів господарювання;
 - в) органи управління держави;
 - г) фінансовий ринок;
 - д) фінансові інституції.
9. До складу управління фінансовою системою України входять:
- а) Міністерство фінансів;
 - б) Рахункова палата;
 - в) Національний банк;
 - г) Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку;
 - д) всі відповіді правильні.
10. До складу Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку входять:
- а) Українська державна інноваційна компанія;
 - б) інституційні інвестори;

- в) Міжбанківська валютна біржа;
- г) аудиторська палата.

11. Фінанси підприємств, установ, організацій та фінанси населення поєднані таким поняттям:

- а) централізовані фінанси;
- б) децентралізовані фінанси;
- в) фінансова інфраструктура.

12. До складу державних фінансів не входять:

- а) державний бюджет;
- б) державний кредит;
- в) позабюджетні спеціальні фонди;
- г) фінанси підприємств колективної форми власності.

13. Базовою ланкою фінансової системи країни є фінанси підприємств, оскільки:

- а) для них характерна висока регламентація державних фінансових відносин;
- б) вони мають власні доходи;
- в) саме тут утворюється переважна частина фінансових ресурсів держави.

14. У чому полягає сутність поняття «державні фінанси»:

- а) системі економічних відносин, пов'язаних із формуванням, розподілом і використанням фондів грошових коштів, з метою виконання завдань і функцій держави;
- б) сукупності усієї грошової маси в країні;
- в) обсязі грошової маси, що використовується для обслуговування товарного обігу?

15. До фінансової інфраструктури належать:

- а) система органів управління фінансами;
- б) нормативно-законодавча база;
- в) підготовка фахівців;
- г) спеціалізоване виробництво;
- д) всі відповіді правильні.

16. Державний кредит — це:

- а) особлива форма грошових відносин, коли держава є боржником;
- б) складова загальнодержавних фінансів, що дає змогу утворити централізовані фінансові ресурси для потреб держави;
- в) грошові відносини, які виникають між державою, юридичними та фізичними особами, вони пов'язані з мобілізацією коштів та їх використанням на фінансування державних потреб.

17. Позабюджетні цільові фонди - це:

а) специфічна форма перерозподілу та використання фінансових ресурсів країни з метою фінансування конкретних соціальних та економічних потреб загальнодержавного або регіонального значення;

б) форма забезпечення додатковими ресурсами пріоритетних сфер економіки та розширення соціальних допомог населенню.

18. Державний бюджет - це:

а) система економічних відносин, що виникають у суспільстві в процесі формування, розподілу та використання централізованого фонду грошових коштів держави;

б) грошові відносини, які виникають між державою та юридичними особами в зв'язку зі створенням централізованих фондів.

19. До складу децентралізованих фінансів не входять:

а) фінанси підприємницьких структур;

б) фінанси населення;

в) місцеві бюджети.

20. Що є провідною ланкою загальнодержавних фінансів:

а) державний бюджет;

б) державний кредит;

в) позабюджетні фонди;

г) місцеві бюджети?

Тема 3: Фінансова політика і фінансовий механізм

Практичні заняття 3-4 (д.ф.н.) Фінансова політика і фінансовий механізм

Навчальна мета заняття: визначити сутність, типи та напрямки фінансової політики, а також її складові; розглянути фінансовий механізм як сукупність форм і методів організації фінансових відносин; з'ясувати складові елементи фінансового механізму та їх дію.

Час проведення – 4 год. Місце проведення – навчальна аудиторія.

Навчальні питання

1. Сутність фінансової політики.
2. Фінансова стратегія й фінансова тактика.
3. Види фінансової політики.
4. Сутність фінансового механізму.
5. Управління фінансами. Фінансове планування. Фінансовий контроль.

План проведення заняття

Розпочати заняття необхідно з постановки проблемних питань по темі. Також звертається увага студентів на окремі питання, які необхідно розкрити під час виступів на занятті.

При розкритті першого питання студенти повинні висвітлити сутність, типи та напрямки фінансової політики.

При розгляді другого питання необхідно розкрити суть фінансової стратегії й фінансової тактики.

При висвітленні третього питання необхідно розкрити види фінансової політики держави.

Відповідаючи на четверте питання студенти повинні розглянути фінансовий механізм як сукупність форм і методів організації фінансових відносин.

При висвітленні п'ятого питання необхідно навести характеристику управління фінансами. Охарактеризувати фінансове планування: суть, принципи, методи, завдання. Також студентам треба охарактеризувати фінансовий контроль: його зміст, призначення, види, форми і методи.

Після розгляду теоретичних питань заслуховуються і обговорюються доповіді та перевіряється виконання самостійної роботи.

У заключній частині заняття аналізується та узагальнюється вивчений матеріал, підводяться підсумки щодо рівня засвоєння матеріалу теми, а також пояснюється завдання на наступну тему заняття і на самостійну роботу.

1. Підготувати усні відповіді на питання:

1. Що розуміється під поняттям «фінансова політика»?
2. Які види та складові фінансової політики ви знаєте?
3. Охарактеризуйте поняття: «податкова політика», «бюджетна політика», «грошово-кредитна політика».
4. Що таке «фінансова стратегія» і «фінансова тактика» фінансової політики?
5. Наведіть приклади фінансової стратегії та фінансової тактики.
6. Дайте визначення фінансового механізму та назвіть його складові елементи.
7. Які ви знаєте фінансові методи як складові фінансового механізму?
8. Що являє собою фінансове планування?
9. Які види фінансових планів ви знаєте?
10. Охарактеризуйте основні методи фінансового планування.
11. Назвіть об'єкти і суб'єкти управління фінансами.
12. Які органи державної влади та управління здійснюють стратегічне та оперативне управління фінансами?

13. У чому полягає основна мета фінансового контролю?
14. Які органи здійснюють фінансовий контроль в Україні?
15. Назвіть і охарактеризуйте види фінансового контролю.
16. Охарактеризуйте форми фінансового контролю.
17. Назвіть і охарактеризуйте методи фінансового контролю.
18. Назвіть основні елементи фінансового забезпечення та фінансового регулювання.
19. Які фінансові стимули та санкції ви знаєте?

II. Підготувати доповідь на одну із тем:

1. Пріоритети сучасної фінансової політики України.
2. Стратегічні і тактичні завдання фінансової політики держави в сучасних умовах.
3. Людський фактор у фінансовій політиці.
4. Фінансовий механізм як чинник активізації економічного зростання.
5. Сутність фінансового контролю: призначення та його види.

Тестові завдання за темою

1. Верховна Рада України у сфері формування фінансової політики має такі повноваження:
 - а) приймає закони з фінансових питань;
 - б) складає проект Державного бюджету України;
 - в) затверджує Державний бюджет України;
 - г) складає проекти місцевих бюджетів;
 - д) затверджує місцеві бюджети;
 - є) визначає засади внутрішньої і зовнішньої політики.
2. Повноваження Президента України у сфері фінансової політики:
 - а) має право встановлювати місцеві податки;
 - б) підписує закони, прийняті Верховною Радою України;
 - в) розробляє пропозиції щодо вдосконалення податкової політики;
 - г) складає проект Державного бюджету України;
 - д) має право вето щодо прийнятих Верховною Радою законів.
3. Функції Кабінету Міністрів України у сфері фінансової політики:
 - а) організація розробки проекту Державного бюджету України;
 - б) забезпечення виконання Державного бюджету України;
 - в) забезпечення проведення економічної політики держави.
4. Міністерство фінансів України виконує такі функції:
 - а) складає проект Державного бюджету України;
 - б) затверджує Державний бюджет України;

в) здійснює контроль за випуском і обігом цінних паперів;
г) здійснює управління державним зовнішнім і внутрішнім боргом;
д) вивчає валютно-фінансові проблеми в галузі міжнародного економічного співробітництва.

5. Основними завданнями Державної контрольно-ревізійної служби є:

а) управління державним боргом;
б) складання звіту про виконання Державного бюджету України;
в) контроль за витрачанням коштів бюджетними установами;
г) контроль за витрачанням коштів і матеріальних цінностей в установах, організаціях і підприємствах, які отримують кошти з бюджетів усіх рівнів.

6. Що таке фінансовий механізм підприємства?

а) система розподілу прибутку підприємства;
б) система податкових розрахунків підприємства з бюджетом та позабюджетними фондами;
в) система по формуванню, розподілу та використанню грошових доходів підприємства;

г) правильна відповідь відсутня.

7. Фінансовий механізм реалізується через функції:

а) фінансового забезпечення і фінансового регулювання;
б) фінансового забезпечення;
в) фінансового регулювання;
г) фінансового забезпечення і фінансового регулювання й фінансового стимулювання.

8. Фінансове планування здійснюється за допомогою таких методів як:

а) балансовий і нормативний;
б) нормативного метод і метод коефіцієнтів;
в) метод коефіцієнтів і програмно-цільовий метод;
г) балансовий, нормативний і програмно-цільовий методи та метод коефіцієнтів.

9. Фінансове забезпечення – це:

а) метод фінансового впливу, пов'язаний із регулюванням економічних процесів;
б) формування цільових грошових фондів у достатньому розмірі та їх ефективне використання;
в) зацікавлення суб'єктів господарювання в досягненні кращих фінансово-економічних результатів;
г) міра матеріального впливу на винних у порушенні законодавства, угод або діючих правил.

10. Фінансове забезпечення суб'єктів господарювання здійснюється через:

- а) самофінансування;
- б) кредитування;
- в) бюджетне фінансування;
- г) самофінансування, кредитування, бюджетне фінансування, інвестування.

11. Фінансове регулювання – це:

- а) формування цільових грошових фондів у достатньому розмірі та їх ефективне використання;
- б) зацікавлення суб'єктів господарювання в досягненні кращих фінансово-економічних результатів;
- в) метод фінансового впливу, пов'язаний із регулюванням економічних процесів;
- г) міра матеріального впливу на винних у порушенні законодавства, угод або діючих правил.

12. Основними елементами фінансового регулювання є:

- а) податкові пільги й бюджетні трансферти;
- б) адміністративні санкції та стимули;
- в) самофінансування і кредитування;
- г) кредитування і фінансова підтримка держави.

13. Фінансові стимули – це:

- а) міра матеріального впливу на винних у порушенні законодавства, угод або діючих правил;
- б) формування цільових грошових фондів у достатньому розмірі та їх ефективне використання;
- в) зацікавлення суб'єктів господарювання в досягненні кращих фінансово-економічних результатів;
- г) метод фінансового впливу, пов'язаний із регулюванням економічних процесів.

14. До фінансових стимулів відносяться такі, як:

- а) заохочувальні фонди підприємств, утворених з прибутку;
- б) бюджетне фінансування економіки;
- в) пільгове оподаткування;
- г) заохочувальні фонди підприємств, утворених з прибутку, бюджетне фінансування економіки і пільгове оподаткування;

15. До фінансових важелів можна віднести наступне:

- а) норми амортизаційних відрахувань;
- б) ставку податку;

в) відсотки за користування кредитом;
г) норми амортизаційних відрахувань, ставку податку, відсотки за користування кредитом.

16. Найбільш розповсюджуваними серед фінансових санкцій є:

- а) ревізія і аудит;
- б) штрафи і пеня;
- в) перевірка і обстеження;
- г) обов'язкові збори і платежі.

17. Штрафи – це:

- а) міра матеріального впливу на винних у порушенні законодавства, угод або діючих правил;
- б) зацікавлення суб'єктів господарювання в досягненні кращих фінансово-економічних результатів;
- в) міра, яка застосовується при несвоєчасному виконанні грошових зобов'язань і нараховується на кожен день простроченого платежу;
- г) усі відповіді вірні.

18. Пеня – це:

- а) формування цільових грошових фондів у достатньому розмірі та їх ефективне використання;
- б) метод фінансового впливу, пов'язаний із регулюванням економічних процесів;
- в) міра, яка застосовується при несвоєчасному виконанні грошових зобов'язань і нараховується на кожен день простроченого платежу;
- г) усі відповіді вірні.

19. Об'єктом фінансового планування є:

- а) фінансові ресурси, які отримуються у вигляді міжнародних кредитів;
- б) фінансові ресурси, що утворюються в процесі розподілу і перерозподілу валового внутрішнього продукту;
- в) фінансові ресурси, що накопичуються на руках у населення;
- г) фінансові ресурси, що акумулюються у статутному фонді підприємств.

20. За тривалістю дії фінансові плани бувають:

- а) перспективними, оперативними, поточними;
- б) перспективними, проміжними, наступними;
- в) перспективними, проміжними, поточними;
- г) перспективними, оперативними, проміжними.

21. До принципів фінансового планування належать:

- а) наукова обґрунтованість і безперервність;
- б) єдність і відповідність політичній ситуації;

- в) наукова обґрунтованість і безперервність та відповідність політичній ситуації;
- г) наукова обґрунтованість, єдність, безперервність.

Тема 4: Державні фінанси

Практичне заняття 5 (д.ф.н.), практичне заняття 1 (з.ф.н.) Державні фінанси

Навчальна мета заняття: визначити зміст і склад державних фінансів, а також державних доходів і державних видатків; з'ясувати суть та призначення державного бюджету; розглянути бюджетну систему та державний устрій держави; вивчити бюджетний процес; визначити роль державного кредиту у вирішенні проблеми державного боргу.

Час проведення – 2 год. Місце проведення – навчальна аудиторія.

Навчальні питання

1. Зміст і склад державних фінансів. Державні доходи і державні видатки.
2. Державний бюджет: суть та призначення.
3. Бюджетна система.
4. Державний кредит і державний борг.

План проведення заняття:

Розпочати заняття необхідно з постановки проблемних питань по темі. Також звертається увага студентів на окремі питання, які необхідно розкрити під час виступів на занятті.

При розкритті першого питання студенти повинні висвітлити зміст і склад державних фінансів, а також державних доходів і державних видатків.

При висвітленні другого питання необхідно навести характеристику суті та призначення державного бюджету, розглянути бюджетну систему та бюджетний процес.

При розгляді третього питання студенти повинні висвітлити бюджетну систему та бюджетний устрій країни.

У четвертому питанні студенти з'ясовують роль державного кредиту у вирішенні проблеми державного боргу. При розкритті цього питання слід звернути увагу на правові основи діяльності держави як гаранта у кредитних відносинах, які визначені у ст. 17 Бюджетного кодексу України.

Після розгляду теоретичних питань заслуховуються і обговорюються реферати та перевіряється виконання самостійної.

У заключній частині заняття аналізується та узагальнюється вивчений матеріал, підводяться підсумки щодо рівня засвоєння матеріалу теми, а також пояснюється завдання на наступну тему практичного заняття і на самостійну роботу.

I. Підготувати усні відповіді на питання:

1. Назвіть складові елементи державних фінансів.
2. Дайте визначення поняття «державний бюджет».
3. Як класифікують доходи Державного бюджету України за методами залучення коштів?
4. Перелічіть види бюджетних трансфертів та охарактеризуйте їх.
5. За якими ознаками класифікують видатки Державного бюджету.
6. Перелічіть види бюджетного дефіциту та назвіть основну причину його виникнення.
7. Що лежить в основі побудови бюджетної системи України та від чого залежить її структура?
8. Назвіть та охарактеризуйте принципи бюджетної системи України.
9. Перелічіть етапи бюджетного процесу та дайте їм коротку характеристику.
10. Проаналізуйте розвиток бюджетних відносин в Україні та порівняйте з аналогами зарубіжних країн.
11. Що відбивається в поняттях «бюджетний устрій» і «бюджетна система»?
12. Назвіть і охарактеризуйте принципи, на яких ґрунтується бюджетна система України.
13. Які ланки включає бюджетна система України?
14. Який порядок складання, розгляду і затвердження державного бюджету в Україні?
15. Дайте визначення державного кредиту.
16. Хто є основними суб'єктами державного кредиту з боку держави в Україні?
17. Назвіть основні джерела погашення державних позик.
18. Що таке державний борг і які розрізняють його види?
19. Чим відрізняється капітальний державний борг від поточного державного боргу?
20. Як класифікується державний борг в Україні?
21. Що являє собою боргова політика держави?

22. Розкрийте сутність управління державним боргом і назвіть його головні завдання.

23. Що передбачає процедура обслуговування і погашення державного боргу?

24. Які державні органи беруть участь в управлінні державним боргом в Україні?

25. Які існують методи управління державним боргом?

II. Підготувати доповідь на одну із тем:

1. Проблеми державних фінансів в сучасній економіці.
2. Бюджетний устрій і бюджетна система України на сучасному етапі.
3. Бюджетний процес: шляхи його організації та реалізації.
4. Профіцит бюджету: позитивні і негативні моменти. Наведіть приклади країн, що мають найбільший профіцит бюджету.
5. Бюджетний дефіцит: позитивне чи негативне явище. Наведіть приклади країн, які мають найбільший дефіцит бюджету.
6. Економічні та соціальні наслідки бюджетного дефіциту в Україні. Історія бюджетного дефіциту України.
7. Проблеми та шляхи подолання бюджетного дефіциту в Україні.
8. Охарактеризуйте бюджетну систему України.
9. Державний кредит. З якою метою він використовується?
10. Взаємозв'язок бюджетного дефіциту і державного боргу в Україні.
11. Проблеми внутрішнього і зовнішнього боргу України.
12. Соціально-економічні наслідки державного боргу.

Тестові завдання за темою

1. Державні доходи бюджету поділяють на:
 - а) податкові і неподаткові надходження;
 - б) податкові надходження та доходи від операцій із капіталом;
 - в) податкові та неподаткові надходження, доходи від операцій із капіталом, офіційні трансферти, цільові фонди;
 - г) усі відповіді правильні.
2. Державні видатки класифікують за:
 - а) роллю у відтворенні виробництва та економічною характеристикою операцій;
 - б) функціями, економічною характеристикою операцій, ознакою головного розпорядника бюджетних коштів;
 - в) функціями, економічною характеристикою операцій, ознакою головного розпорядника бюджетних коштів, бюджетними програмами;
 - г) усі відповіді правильні.

3. В яких аспектах виступає державний бюджет?
 - а) план доходів та видатків держави;
 - б) правовий акт;
 - в) економічна категорія;
 - г) усі відповіді правильні.
4. За формою прояву бюджетний дефіцит може бути:
 - а) відкритий і прихований;
 - б) вимушений і свідомий;
 - в) активний і пасивний;
 - г) усі відповіді правильні.
5. Бюджетний устрій — це:
 - а) сукупність бюджетів усіх рівнів;
 - б) організація і принципи побудови бюджетної системи, її структура, взаємозв'язок між ланками бюджетної системи;
 - в) взаємозв'язок між Державним та місцевими бюджетами;
 - г) усі відповіді правильні.
6. Бюджетна система України має:
 - а) трирівневу структуру;
 - б) дворівневу структуру;
 - в) багаторівневу структуру;
 - г) усі відповіді правильні.
7. Бюджетна система України складається з:
 - а) державного бюджету, місцевих бюджетів і бюджетів місцевого самоврядування;
 - б) державного та регіональних бюджетів;
 - в) державного та місцевих бюджетів;
 - г) усі відповіді правильні.
8. Бюджет на відповідний рік приймає:
 - а) Кабінет Міністрів України;
 - б) Верховна Рада України;
 - в) Міністерство Фінансів України;
 - г) усі відповіді правильні.
9. Які існують внутрішні джерела формування доходів бюджету?
 - а) податкові і неподаткові надходження;
 - б) валовий внутрішній продукт і національне багатство;
 - в) державний кредит та емісійний дохід;
 - г) усі відповіді правильні.
10. Яким чином поділяють неподаткові надходження бюджету?
 - а) адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційного й по-

бічного продажу; доходи від власності та підприємницької діяльності; надходження від штрафів та інших фінансових санкцій; інші неподаткові надходження;

б) доходи від власності та підприємницької діяльності; адміністративні штрафи та санкції; плата за навчання іноземних громадян у навчальних закладах; інші надходження;

в) надходження від штрафів і фінансових санкцій; доходи від власності та підприємницької діяльності; інші неподаткові надходження;

г) усі відповіді правильні.

11. Офіційними трансфертами визнаються:

а) субсидії та дотації;

б) дотації, субсидії, субвенції та гранти і дарунки у вартісному виразі;

в) дотації, субсидії, субвенції;

г) усі відповіді правильні.

12. Бюджетний період в Україні встановлений на строк:

а) з 1 вересня по 31 серпня;

б) з 1 січня по 31 грудня;

в) з 1 квітня по 31 березня;

г) немає правильної відповіді.

Тема 5: Місцеві фінанси

Практичне заняття 6 (д.ф.н.) Місцеві фінанси

Навчальна мета заняття: визначити сутність місцевих фінансів, їх структуру та функції; з'ясувати доходи та видатки місцевих бюджетів; познайомитися із механізмом управління місцевими фінансами; розглянути місцеві податки і збори.

Час проведення – 2 год. **Місце проведення** – навчальна аудиторія.

Навчальні питання

1. Сутність місцевих фінансів, їх структура та функції.
2. Доходи та видатки місцевих бюджетів.
3. Управління місцевими фінансами
4. Місцеві податки і збори

План проведення заняття

Розпочати заняття необхідно з постановки проблемних питань по темі. Також звертається увага студентів на окремі питання, які необхідно розкрити під час виступів на занятті.

При розкритті першого питання студенти повинні висвітлити сутність місцевих фінансів, їх структуру та функції.

При висвітленні другого питання необхідно розкрити структуру доходів та видатків місцевих бюджетів.

При розкритті третього питання студенти повинні висвітлити механізм та методи управління місцевими фінансами.

Відповідаючи на четверте питання студенти повинні розглянути місцеві податки та збори.

Після розгляду теоретичних питань заслуховуються і обговорюються доповіді та перевіряється виконання самостійної роботи.

У заключній частині заняття аналізується та узагальнюється вивчений матеріал, підводяться підсумки щодо рівня засвоєння матеріалу теми, а також пояснюється завдання на наступну тему практичного заняття і на самостійну роботу.

1. Підготувати усні відповіді на питання:

1. Розкрийте суть поняття «місцеві фінанси» та назвіть причини виникнення місцевих фінансів.
2. Яка роль місцевих фінансів в економічному і соціальному розвитку території?
3. Назвіть основні функції фінансів місцевих органів влади.
4. Перелічіть структурні елементи фінансів місцевих органів влади.
5. Як класифікують видатки та доходи місцевих органів влади?
6. Назвіть джерела формування доходів місцевих бюджетів.
7. Охарактеризуйте основні видатки місцевих бюджетів.
8. Визначте сутність і значення місцевих бюджетів.
9. Які бюджети входять до складу місцевих бюджетів в Україні?
10. Як розвиваються комунальний кредит і місцеві запозичення в Україні?
11. В чому полягає сутність бюджетної децентралізації і фінансового вирівнювання;
12. Назвіть основні нормативно-правові документи, що регламентують місцеві фінанси в Україні.
13. Охарактеризуйте управління місцевими фінансами.
14. Як змінилися компетенції місцевих органів влади за умов децентралізації державного управління?
15. На яких принципах базується поділ функцій між державою та місцевим самоврядуванням?
16. Охарактеризуйте економічний механізм управління територіями.
17. Назвіть елементи економічного механізму управління територіями.

18. За допомогою яких методів здійснюється управління місцевими фінансами?
19. Охарактеризуйте методи управління місцевими фінансами.
20. Назвіть місцеві податки і збори.
21. Охарактеризуйте податок на нерухоме майно.
22. Охарактеризуйте збір за місця для паркування транспортних засобів.
23. Охарактеризуйте туристичний збір.

II. Підготувати доповідь на одну із тем:

1. Роль місцевих фінансів в економічній та соціальній системі держави.
2. Що являють собою міжбюджетні трансфери в Україні.
3. Зміцнення фінансової незалежності місцевого самоврядування в Україні.
4. Місцеві фінансові інститути та їх характеристика.
5. Зарубіжний досвід місцевого самоврядування.
6. Коротко охарактеризуйте основні нормативно-правові документи, що регламентують місцеві фінанси в Україні.
7. Охарактеризуйте основні положення Європейської хартії місцевого самоврядування відносно бюджетів самоврядування.
8. Розкрийте сутність бюджетної децентралізації і фінансового вирівнювання.
9. Розкрийте сутність та форми регулювання міжбюджетних відносин.
10. Проблеми удосконалення місцевого оподаткування в Україні.
11. Охарактеризуйте місцеві податки та збори.

Тестові завдання за темою

1. За економічною природою доходи місцевих органів влади поділяють на:
 - а) власні;
 - б) залучені;
 - в) закріплені;
 - г) регульовані;
 - д) немає правильної відповіді.
2. Оберіть способи формування доходів місцевих органів влади:
 - а) місцеві податки і збори;
 - б) комунальні платежі;
 - в) відрахування від регульованих доходів;
 - г) іноземні інвестиції;
 - д) немає правильної відповіді.

3. До власних доходів місцевих бюджетів належать:
 - а) доходи комунальних підприємств;
 - б) місцеві податки і збори;
 - в) ПДВ і акцизний збір;
 - г) немає правильної відповіді.
4. Управління місцевими фінансами здійснюють:
 - а) органи місцевого самоврядування;
 - б) місцеві фінансові органи виконавчої влади;
 - в) немає правильної відповіді.
5. Контроль за виконанням місцевих бюджетів покладається на:
 - а) органи виконавчої влади;
 - б) виконавчі органи місцевих рад;
 - в) органи Міністерства фінансів України;
 - г) немає правильної відповіді.
6. Незалежність місцевих бюджетів забезпечується:
 - а) функціонуванням комунального господарства;
 - б) власними та делегованими повноваженнями;
 - в) власними та закріпленими загальнодержавними доходами;
 - г) немає правильної відповіді.
7. Місцевий бюджет поділяється на:
 - а) бюджет розвитку і поточний бюджет;
 - б) поточний бюджет і спеціальний фонд;
 - в) програмний бюджет і постатейний бюджет;
 - г) усі відповіді вірні.
8. Бюджет області складається з:
 - а) бюджетів районів та бюджету області;
 - б) обласного бюджету, бюджетів районів і бюджетів міст обласного значення;
 - в) бюджету області та бюджетів місцевого самоврядування;
 - г) усі відповіді вірні.
9. Бюджет району складається з:
 - а) міського бюджету та бюджетів районів і міст з районним поділом;
 - б) бюджетів районів у місті;
 - в) районних бюджетів, бюджетів міст районного значення, селищних та сільських бюджетів цього району;
 - г) немає правильної відповіді.
10. До місцевих податків належать:
 - а) прибутковий податок із громадян та доходи комунальних підприємств;

- б) 50 % податку на додану вартість, податок на нерухоме майно громадян, 50 % податку на додану вартість;
- в) комунальний податок, податок із реклами;
- г) немає правильної відповіді.

Тема 6: Податки та податкова система

Практичне заняття 7 (д.ф.н.) Податки та податкова система

Навчальна мета заняття: засвоїти економічну сутність і роль податків у формуванні державних фінансів; розглянути податкову політику, та її типи, що має визначальне значення для економіки країни; пояснити принципи формування податкової системи; розглянути класифікацію та назвати основні види податків..

Час проведення – 2 год. **Місце проведення** – навчальна аудиторія.

Навчальні питання

1. Економічна сутність і роль податків у формуванні державних фінансів.
2. Податкова політика та її типи.
3. Принципи формування податкової системи.
4. Класифікація й основні види податків.

План проведення заняття

Розпочати заняття необхідно з постановки проблемних питань по темі. Також звертається увага студентів на окремі питання, які необхідно розкрити під час виступів на занятті.

При розкритті першого питання студенти повинні висвітлити такі поняття, як база оподаткування, загальнодержавні податки, одиниця оподаткування, податки, податкова система, податковий період, податкові пільги, податки на споживання, податкова політика, майнові податки, місцеві податки і збори, об'єкт оподаткування, система оподаткування, ставка податку, суб'єкт податку. Також необхідно розглянути функції податків.

Відповідаючи на друге питання необхідно розкрити сутність податкової політики України, назвати її типи, а також пояснити економічну обумовленість відповідного типу податкової політики. Студенти повинні розглянути сутність принципів формування податкової системи та пояснити їх соціальну справедливість.

При розкритті третього питання студенти повинні розглянути сутність принципів формування податкової системи та пояснити їх соціальну справедливість.

При висвітленні четвертого питання необхідно назвати існуючі класифікації податків та охарактеризувати основні види податків України.

Після розгляду теоретичних питань заслуховуються і обговорюються доповіді та перевіряється виконання самостійної роботи.

У заключній частині заняття аналізується та узагальнюється вивчений матеріал, підводяться підсумки щодо рівня засвоєння матеріалу теми, а також пояснюється завдання на наступну тему практичного заняття і на самостійну роботу.

I. Підготувати усні відповіді на питання:

1. Які функції виконують податки?
2. Які основні принципи оподаткування?
3. Які основні вимоги висувають до структури податків?
4. Чому сучасні податкові системи характеризуються великою різноманітністю податків?
5. Які податки частіше використовуються в податкових системах різних країн?
6. Що таке податкова політика і які завдання уряд повинен вирішувати методами бюджетно-податкової політики?
7. Коли доцільно застосовувати стримуючу бюджетно-податкову політику, а коли – стимулюючу?
8. Охарактеризуйте основні положення теорії Кейнса.
9. За якими ознаками можна класифікувати податки?
10. Що лежить в основі поділу податків на прямі і непрямі?
11. Чим викликана необхідність використання непрямих податків?
12. Які групи податків розрізняють залежно від об'єкта оподаткування?
13. Коротко охарактеризуйте основні види податків, які використовуються в сучасних податкових системах.
14. Назвіть переваги і недоліки прогресивної, регресивної і пропорційної податкових систем.
15. Які показники податкового навантаження ви знаєте? Охарактеризуйте їх.
16. Що таке «податковий клин»? Які податки впливають на прийняття рішень у сфері підприємництва?
17. Назвіть основні форми податкових пільг і охарактеризуйте їх.

II. Підготувати доповідь на одну із тем:

1. Економічна сутність поняття «податки» та їх призначення.
2. Характеристика основних функцій податків.

3. Вплив рівня оподаткування в країні на легалізацію доходів.
4. Податкова політика держави – формування та вплив на державні фінанси.
5. Організація діяльності державних податкових органів в Україні.
6. Основні етапи становлення податкової системи України в роки незалежності.
7. Порівняльний аналіз податкової системи України та зарубіжних країн.
8. Характеристика основних податків України: податок на доходи фізичних осіб, податок на прибуток підприємства, податок на додану вартість, акцизний податок, екологічний податок.
9. Прямі та непрямі податки: вплив на формування доходної частини бюджету.

Тестові завдання за темою

1. Податки — обов'язкові внески до бюджету відповідного рівня, що:
 - а) мають регулярний характер, цільовий напрямок використання, розміри і терміни сплати яких регламентуються податковим законодавством;
 - б) стягуються на умовах індивідуальної безеквівалентності, регулярно, не передбачають цільового напрямку використання;
 - в) передбачають плату за використання ресурсів, індивідуальну безоплатність, не мають примусового характеру.
2. Із переліку податків, зборів (обов'язкові платежів) оберіть ті, які належать до прямих податків:
 - а) податок на додану вартість;
 - б) плата за землю;
 - в) податок на рекламу;
 - г) податок на прибуток підприємств.
3. Із переліку податків, зборів (обов'язкові платежів) оберіть ті, які належать до непрямих податків:
 - а) мито;
 - б) податок на додану вартість;
 - в) плата за землю;
 - г) податок на рекламу.
4. Базова ставка оподаткування — це:
 - а) найвища ставка податку;
 - б) мінімальна ставка податку;
 - в) ставка податку без урахування особливостей суб'єкта оподаткування чи видів здійснюваної діяльності;
 - г) пропорційна ставка.

5. Визначте елементи податку:
- а) податкові канікули;
 - б) суб'єкт оподаткування;
 - в) об'єкт оподаткування;
 - г) джерело податку.
6. Назвіть засновника теорії податків:
- а) А. Сміт;
 - б) Д. Кейнс;
 - в) А. Канара;
 - г) Д. Рікардо.
7. До функцій податку на прибуток належить:
- а) фіскальна;
 - б) регулююча;
 - в) стимулююча;
 - г) всі відповіді вірні.

Тема 7: Фінанси підприємств

Практичне заняття 8 (д.ф.н.), практичне заняття 2 (з.ф.н.) Фінанси підприємств

Навчальна мета заняття: визначити сутність фінансів підприємств; розглянути структуру фінансових ресурсів підприємств; охарактеризувати фінанси підприємств різних форм власності та видів діяльності.

Час проведення – 2 год. **Місце проведення** – навчальна аудиторія.

Навчальні питання

1. Фінансові відносини суб'єктів господарювання.
2. Фінансові ресурси підприємств, їх склад і джерела формування.
3. Особливості фінансів підприємств різних форм власності та видів діяльності.

План проведення заняття

Розпочати заняття необхідно з постановки проблемних питань по темі. Також звертається увага студентів на окремі питання, які необхідно розкрити під час виступів на занятті.

При розкритті першого питання студенти повинні з'ясувати сутність фінансів підприємств.

При висвітленні другого питання необхідно розглянути структуру фінансових ресурсів підприємств.

Відповідаючи на третє питання студенти повинні розкрити фінансові особливості підприємств різних форм власності та видів діяльності.

Після розгляду теоретичних питань заслуховуються і обговорюються доповіді та перевіряється виконання самостійної роботи.

У заключній частині заняття аналізується та узагальнюється вивчений матеріал, підводяться підсумки щодо рівня засвоєння матеріалу теми, а також пояснюється завдання на наступну тему практичного заняття і на самостійну роботу.

I. Підготувати усні відповіді на питання:

1. Розкрийте економічну сутність фінансів підприємств.
2. У чому полягає призначення фінансів підприємств?
3. Які є спільні й відмінні ознаки фінансів державних і недержавних підприємств?
4. Розкрийте зміст і завдання організації фінансів підприємства.
5. Яким чином галузева специфіка діяльності підприємства та його форма власності впливають на особливості організації фінансової роботи?
6. Назвіть джерела формування фінансових ресурсів підприємства.
7. Які види бюджетних асигнувань може одержувати державне підприємство?
8. Як здійснюється фінансове забезпечення відтворення основних засобів?
9. Охарактеризуйте фінансові аспекти формування і використання обігових коштів.
10. За рахунок чого формуються доходи підприємства?
11. Які існують напрямки витрат?
12. Як формуються фінансові результати діяльності підприємства?
13. Які чинники впливають на формування фінансових результатів підприємства?
14. Які напрямки удосконалення системи управління фінансами підприємства ви могли б назвати?

II. Підготувати доповідь на одну із тем:

1. Формування та використання фінансових фондів підприємства.
2. Фінанси громадських організацій та добродійних фондів.
3. Особливості інвестиційно-фінансової діяльності страхових компаній.
4. Фінансова діяльність підприємців – фізичних осіб.

5. Державна підтримка розвитку підприємництва в Україні.
6. Розвиток малого бізнесу в Україні.

Тестові завдання за темою

1. Право розпоряджатися одержаною виручкою від реалізації виробничої продукції належить:
 - а) засновникам підприємства;
 - б) найманим працівникам;
 - в) керівництву;
 - г) кредиторам підприємства;
 - д) усі відповіді правильні.
2. Учасники товариства з додатковою відповідальністю відповідають за борги підприємства:
 - а) у межах належних їм акцій;
 - б) усім належним їм майном;
 - в) у межах належних їм внесків і майном у розмірі, кратному внеску;
 - г) у межах належних їм внесків;
 - д) немає правильної відповіді.
3. Формування необхідного обсягу фінансових ресурсів з метою використання їх у процесі поточної виробничої діяльності та забезпечення розвитку в наступному періоді є основною метою:
 - а) фінансів акціонерного підприємства;
 - б) фінансів командитного товариства;
 - в) фінансів приватного підприємства;
 - г) фінансів державного підприємства;
 - д) фінансів підприємницьких структур.
4. Завданням фінансів підприємств в їх операційній, фінансовій та інвестиційній діяльності можна вважати:
 - а) прибутковість діяльності;
 - б) раціональне зниження витрат;
 - в) випуск конкурентоспроможної продукції;
 - г) уникнення банкрутства та втрат фінансових ресурсів;
 - д) усі відповіді правильні.
5. Основою, базисом всієї фінансової системи держави є децентралізовані фінанси:
 - а) населення;
 - б) підприємств;
 - в) держави;
 - г) фінансового ринку;

д) банків та інших фінансово-кредитних установ.

6. Систематичне одержання прибутку підприємством передбачає підпорядкування організації фінансів підприємств таким принципам:

- а) здійснення державного контролю за всією фінансово-господарською діяльністю підприємства;
- б) оптимальне формування й використання фінансових ресурсів підприємством;
- в) самоокупність та самофінансування;
- г) зацікавленість у підсумках фінансово-господарської діяльності;
- д) усі відповіді правильні.

7. Кредитні відносини між комерційним банком і підприємством належать до такої групи фінансових відносин:

- а) внутрішніх;
- б) зовнішніх;
- в) відомчих;
- г) постійних;
- д) немає правильної відповіді.

8. Назвіть функцію фінансів підприємств, об'єктивною основою якої є управлінський облік витрат на виробництво та реалізацію продукції, виконання робіт, надання послуг, формування доходів та грошових фондів підприємства та їх використання:

- а) стимулююча;
- б) контрольна;
- в) забезпечуюча;
- г) фіскальна;
- д) розподільча.

9. Інвестиційна діяльність приватного підприємства може здійснюватися за рахунок:

- а) власних фінансових ресурсів;
- б) позичених фінансових коштів;
- в) залучених фінансових коштів;
- г) безплатних і благодійних внесків, пожертвувань організацій, підприємств і громадян;
- д) бюджетних інвестиційних асигнувань;
- е) усі відповіді правильні.

10. Фінансова діяльність підприємства здійснюється за такими основними напрямками:

- а) фінансове прогнозування та планування;
- б) аналіз і контроль за виробничо-господарською діяльністю;

- в) оперативна, поточна фінансово-економічна робота;
- г) а, б, в, разом;
- д) немає правильної відповіді.

Тема 8: Фінансовий ринок

Практичне заняття 9 (д.ф.н.) Фінансовий ринок

Навчальна мета заняття: розглянути економічну сутність фінансового ринку та його структуру; з'ясувати класифікацію фінансових ринків та їх призначення; вивчити інструменти фінансового ринку; дати визначення цінних паперів як основного інструменту фінансового ринку.

Час проведення – 2 год. **Місце проведення** – навчальна аудиторія.

Навчальні питання

1. Економічна сутність фінансового ринку та його структура.
2. Класифікація фінансових ринків.
3. Інструменти фінансового ринку.
4. Цінні папери як основний інструмент фінансового ринку.

План проведення заняття

Розпочати заняття необхідно з постановки проблемних питань по темі. Також звертається увага студентів на окремі питання, які необхідно розкрити під час виступів на занятті.

При розкритті першого питання студенти повинні висвітлити економічну сутність фінансового ринку та його структуру.

При висвітленні другого питання необхідно навести характеристику класифікації фінансових ринків.

Відповідаючи на третє питання студенти повинні розглянути інструменти фінансового ринку.

При висвітленні четвертого питання необхідно охарактеризувати цінні папери як основний інструмент фінансового ринку та їх види.

Після розгляду теоретичних питань заслуховуються і обговорюються доповіді та перевіряється виконання самостійної роботи.

У заключній частині заняття аналізується та узагальнюється вивчений матеріал, підводяться підсумки щодо рівня засвоєння матеріалу теми, а також пояснюється завдання на наступну тему практичного заняття і на самостійну роботу.

I. Підготувати усні відповіді на питання:

1. У чому полягає суть фінансового ринку?
2. Які основні функції фінансового ринку?
3. За якими критеріями визначається структура фінансового ринку?
4. Дайте характеристику основним учасникам фінансового ринку.
5. Які існують види фінансових ринків?
6. Дайте характеристику інструментам ринку грошей.
7. Дайте характеристику інструментам ринку капіталів. Чому акції й облігації є основними інструментами фінансового ринку?
8. Що таке акція? Який порядок її обігу?
9. Що таке облігація? Який порядок її обігу?
10. У чому полягає суть похідних цінних паперів?

II. Підготувати доповідь на одну із тем:

1. Пріоритетні напрями розвитку вітчизняного фінансового ринку.
2. Грошовий ринок як складова фінансового ринку.
3. Ринок кредитних ресурсів як складова фінансового ринку.
4. Фондовий ринок як складова фінансового ринку. Державне регулювання фондового ринку в Україні.
5. Ринок фінансових послуг як складова фінансового ринку.
6. Цінні папери в Україні та їх характеристика.
7. Організація нагляду за діяльністю на українському фінансовому ринку.
8. Основні напрями розвитку міжнародного ринку цінних паперів.

Тестові завдання за темою

1. Основним товаром фінансового ринку є:
 - а) акції;
 - б) облігації;
 - в) гроші, тимчасово наданні в користування;
 - г) деривативи;
 - д) фінансові активи.
2. Основне завдання фінансового ринку - це:
 - а) забезпечити перетік вільних грошових ресурсів;
 - б) сприяти купівлі-продажу фінансових послуг;
 - в) сприяти руху вартості в процесі розширеного відтворення.
3. Чи правильне таке твердження? Держава на фінансовому ринку є тільки позичальником грошових ресурсів:
 - а) так;
 - б) ні.

4. Брокер - основний фінансовий посередник сектора прямого фінансування:
- а) так;
 - б) ні.
5. Дохід по казначейських векселях має форму:
- а) відсотка;
 - б) прибутку;
 - в) ренти;
 - г) різниці від продажу з дисконтом.
6. Банківські акцепти обслуговують:
- а) зовнішньоторговельні операції;
 - б) операції з нерухомістю;
 - в) міжбанківські кредитні угоди;
 - г) позики фізичних осіб.
7. Основні характеристики цінних паперів - це:
- а) ліквідність;
 - б) ризик;
 - в) рентабельність;
 - г) дохідність;
 - д) вірні відповіді а); б); г).
8. Чи правильне таке твердження: члени акціонерного товариства ризикують тільки власним капіталом, вкладеним в акції:
- а) так;
 - б) ні.
9. Акції випускаються тільки у документарній формі:
- а) так;
 - б) ні.
10. Облігація як цінний папір дає право на:
- а) отримання дивіденду;
 - б) отримання доходу у вигляді процента;
 - в) частину прибутку підприємства;
 - г) власність підприємства;
 - д) частину основних засобів підприємства.
11. До похідних фінансових інструментів належать:
- а) опціони;
 - б) ф'ючерси;
 - в) угоди про зворотний викуп;
 - г) банківські акцепти;
 - д) вірні відповіді а); б); в).

Тема 9: Міжнародні фінанси

Практичне заняття 10 (д.ф.н.) Міжнародні фінанси

Навчальна мета заняття: визначити сутність, призначення та функції міжнародних фінансів; навести загальну характеристику світового фінансового ринку; засвоїти структуру світового фінансового ринку.

Час проведення – 2 год. **Місце проведення** – навчальна аудиторія.

Навчальні питання

1. Поняття, призначення та функції міжнародних фінансів.
2. Загальна характеристика світового фінансового ринку.
3. Характеристика структури світового фінансового ринку.

План проведення заняття

Розпочати заняття необхідно з постановки проблемних питань по темі. Також звертається увага студентів на окремі питання, які необхідно розкрити під час виступів на занятті.

При розкритті першого питання студенти повинні висвітлити поняття, призначення та функції міжнародних фінансів.

При висвітленні другого питання необхідно навести загальну характеристику світового фінансового ринку.

Відповідаючи на третє питання студенти повинні розглянути структуру світового фінансового ринку.

Після розгляду теоретичних питань заслуховуються і обговорюються доповіді та перевіряється виконання самостійної роботи.

У заключній частині заняття аналізується та узагальнюється вивчений матеріал, підводяться підсумки щодо рівня засвоєння матеріалу теми.

1. Підготувати усні відповіді на питання:

1. Що таке міжнародні фінанси та які їх основні функції?
2. Опишіть систему руху валютно-фінансових потоків між суб'єктами міжнародних фінансів.
3. Назвіть та охарактеризуйте операції валютного ринку.
4. Розкрийте поняття валютної системи та основних її типів.
5. Охарактеризуйте Бреттон-Вудські валютні інститути.
6. Наведіть приклади міжнародних та регіональних фінансових організацій.
7. Назвіть цілі, які переслідує у своїй діяльності МБРР згідно з його статутом.

8. Інститут членства у МВФ.
9. Охарактеризуйте причини, які зумовлюють виникнення проблеми подвійного оподаткування у сфері зовнішньоекономічних відносин.

II. Підготувати доповідь на одну із тем:

1. Сучасні тенденції розвитку міжнародних фінансів.
2. Співпраця України з міжнародними організаціями і міжнародними фінансовими інституціями.
3. Характеристика фінансової діяльності Міжнародного валютного фонду: завдання та сфери діяльності.
4. Характеристика фінансової діяльності Світового банку: завдання та сфери діяльності.
5. Характеристика фінансової діяльності Європейського банку реконструкції та розвитку: завдання та сфери діяльності.
6. Світова організація торгівлі: її цілі та завдання.

Тестові завдання

1. Міжнародні валютно-фінансові потоки — це:
 - а) потоки між урядами різних країн із приводу сплати (отримання) контрибуцій та репарацій, надання й погашення кредитів тощо;
 - б) потоки між фізичними особами щодо здійснення різноманітних міжнародних банківських, поштових і готівкових грошових переказів;
 - в) потоки іноземних валют або будь-яких інших фінансових активів, що зумовлені економічною діяльністю суб'єктів світового господарства;
 - г) потоки інвестицій у формі позик і міжнародної допомоги; д) немає правильної відповіді.
2. Авансові платежі — це такі міжнародні розрахунки, коли:
 - а) оплатні операції здійснюються після переходу товару у власність імпортера, тобто експортер є кредитором;
 - б) імпортер оплачує товар наперед, тобто грошові кошти випереджають рух товарів, за які здійснюється платіж;
 - в) передбачене відстрочення платежу за придбаний товар, яким може скористатися імпортер, але з позбавленням знижки, яка надається за умов готівкового платежу;
 - г) немає правильної відповіді.
3. Потоки, що утворюються при торгівлі експортерами й імпортерами товарами, послугами, факторами виробництва та при здійсненні інших поточних операцій, називають:
 - а) зовнішньоторговельними;

- б) капітальними;
 - в) спекулятивними;
 - г) балансуючими;
 - д) усі відповіді вірні.
4. До функцій міжнародних фінансів належать:
- а) розподільча;
 - б) адміністративна;
 - в) соціальна;
 - г) контрольна;
 - д) усі відповіді вірні.
5. Валютний ринок — це:
- а) сегмент світового фінансового ринку, на якому об'єктом купівлі-продажу є валюта, термін реалізації майнових прав на яку становить до одного року;
 - б) сегмент світового фінансового ринку, який забезпечує операції з купівлі-продажу золота;
 - в) ринок індивідуалізованих боргових зобов'язань;
 - г) немає правильної відповіді.
6. Ринок капіталів охоплює:
- а) валютний ринок та короткострокові боргові зобов'язання;
 - б) ринок зобов'язань тривалістю більше одного року та довгострокових цінних паперів;
 - в) сукупність суспільних відносин з приводу емісії та обертання цінних паперів;
 - г) усі відповіді вірні.
7. Валютний курс — це:
- а) ціна, за якою може бути продана або куплена валюта однієї країни, виражена у валюті іншої країни;
 - б) гарантована спроможність грошової одиниці вільно обмінюватися на валюти інших країн;
 - в) можливість валюти вільно переміщуватися через кордон;
 - г) усі відповіді вірні.
8. Хеджери валютного ринку здійснюють:
- а) операції з валютою для забезпечення своєї комерційної діяльності;
 - б) захисні операції від несприятливої кон'юнктури валютного ринку;
 - в) операції з продажу валютних цінностей з метою отримання фінансового капіталу;
 - г) усі відповіді вірні.
9. Спекулянти валютного ринку отримують дохід від:

- а) вкладення свого чи позиченого капіталу у валютні цінності;
- б) від надання посередницьких послуг;
- в) від різниці в курсах, купуючи-продаючи валюту;
- г) усі відповіді вірні.

10. Урядовий кредит — це:

- а) кредит, коли однією зі сторін кредитних відносин є банк;
- б) кредит, який виникає при інвестуванні однією країною іншу, або при розміщенні урядових цінних паперів на міжнародному ринку капіталів;
- в) кредит, коли розрахунки між імпортером й експортером здійснюються в борг;
- г) усі відповіді вірні.

11. Яка з наведених характеристик відповідає форвардній валютній угоді типу «своп»?

- а) комбінація двох протилежних конверсійних операцій із різними датами валютування;
- б) купівля валюти на умовах «свопа» з одночасним форвардним продажем цієї самої валюти;
- в) одинична конверсійна операція;
- г) немає правильної відповіді.

12. Валютні інтервенції це:

- а) політика, що передбачає купівлю-продаж державними органами іноземної валюти з метою впливу на курс національної валюти;
- б) політика зниження валютних курсів з метою розширення конкурентоспроможності експорту товарів;
- в) політика, направлена на усунення або обмеження валютного ризику в міжнародних економічних відносинах;
- г) усі відповіді вірні.

13. Міжнародне подвійне оподаткування виникає внаслідок:

- а) одночасного оподаткування міжнародних кредитових переказів двома країнами;
- б) оподаткування різних частин прибутку підприємства після їх розподілу декількома країнами;
- в) одночасного застосування принципів резидентства та територіальності декількома країнами щодо одного й того самого доходу платника податків.

14. Визначальною ознакою міжнародного оподаткування є:

- а) наявність у податкових відносинах «іноземного елемента»;
- б) наявність у платника податку податкових зобов'язань щодо декількох держав одночасно;

в) оподаткування зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання.

15. Безпосередньою метою укладання міжнародних двосторонніх та багатосторонніх актів, які прямо стосуються податкової сфери і спеціально укладаються з метою регулювання податкових відносин, є:

- а) уникнення дискримінації платників податків, які ведуть господарську діяльність на території зарубіжних країн;
- б) встановлення особливого режиму оподаткування товарів і транспортних засобів, які переміщуються територією країни;
- в) встановлення податкового рівноправ'я.

16. Основним класифікаційним критерієм вирізнення серед угод з питань оподаткування обмежених податкових угод є:

- а) період часу, на який ця угода розрахована;
- б) сфера розповсюдження положень, які в ній містяться;
- в) охоплення всіх питань, що належать до взаємовідносин держав у сфері прямих і непрямих податків.

17. Якщо стосовно оподаткування доходів від зовнішньоекономічної діяльності існують відповідні положення міжнародної податкової угоди, що передбачають вищі чи нижчі податкові ставки, від національних, то перевага надається ставкам міжнародної податкової угоди:

- а) так;
- б) не завжди.

18. Податкова конвенція, як і будь-який міжнародний договір, є обов'язковою для виконання тільки тими державами, що її підписали:

- а) так;
- б) ні.

19. У МБРР запроваджена система голосування за принципом «одна країна — один голос»:

- а) так;
- б) ні.

20. Яке з наведених нижче джерел не використовується для формування ресурсів МБРР?

- а) пайовий капітал;
- б) залучені кошти;
- в) нерозподілений прибуток від здійснених операцій.

21. МФК, згідно із Статутом, може брати участь в акціонерному капіталі підприємств і надавати довгострокові позики, у т.ч. приватний сектор, без урядових гарантій:

- а) так;
- б) ні.

22. Найвищим органом МФК є:

- а) Президент;
- б) Рада директорів;
- в) Рада управляючих.

23. Рішення щодо членства у МВФ приймається:
- а) простою більшістю голосів країн-членів;
 - б) «кваліфікованою» більшістю (за умови згоди не менш як 75% країн-членів);
 - в) за умови одностайного позитивного рішення всіх країн-членів щодо приймання.
24. Інститут членства в міжнародній організації передбачає:
- а) асоційоване членство, повне членство та колективне членство;
 - б) набуття членства, призупинення членства і припинення членства;
 - в) пряме та опосередковане членство.

3. Рекомендована література (основна, допоміжна), інформаційні ресурси в Інтернеті

Нормативна література

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
3. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
4. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.
5. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
6. Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991 р. № 1576-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12>.
7. Про Державний бюджет України на 2018 рік: Закон України від 07.12.2017 р. № 2246-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2246-19>.
8. Про концесію: Закон України від 03.10.2019 р. № 155-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/155-20>.
9. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12.07.2001 р. № 2664-III. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>.
10. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23.02.2006 р. № 3480-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>.
11. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

Основна

12. Ковальчук С. В., Форкун І. В. Фінанси : навчальний посібник. 2-ге видання, стереотипне. Львів : Новий Світ-2000, 2020. 568 с.
13. Сидорович М. Муніципальні фінанси : навч. посіб. Київ : НаУКМА, 2021. 68 с. (Могилянський підручник).
14. Фінанси : навчальний посібник. [Л.В. Лисяк, С.В. Качула, Л.О. Міщенко, Д.А. Міщенко]. Дніпро: ТОВ “Акцент ПП”, 2017. 298 с. URL: http://212.1.86.13/jspui/bitstream/123456789/1970/1/%d0%a4%d1%96%d0%bd%d0%b0%d0%bd%d1%81%d0%b8_%d0%9b%d0%b8%d1%81%d1%8f%d0%ba.pdf.
15. Фінанси : навчальний посібник в 2 частинах. [Баранова В.Г., Волохова І.С., Хомутенко В.П. та ін.]. Одеса: Атлант, 2015. Ч.1. 344 с. URL: <http://posek.km.ua/biblioteka/Ф/Фінанси. Частина 1. Баранова В.Г..pdf>.
16. Фінанси : навчальний посібник в 2 частинах. [Баранова В.Г., Волохова І.С., Хомутенко В.П. та ін.]. Одеса: Атлант, 2015. Ч.2. 309 с. URL: <http://posek.km.ua/biblioteka/Ф/Фінанси. Частина 2. Баранова В.Г..pdf>.
17. Глущенко А.С. Фінанси: навч. посіб. Львів «Магнолія 2006», 2014, 440 с. URL: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=11&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwje5-Ldu5XpAhWv_CoKHTXwC904ChAWMAB6BAgBEAE&url=http%3A%2F%2Fekhnuir.univer.kharkov.ua%2Fbitstream%2F123456789%2F13888%2F2%2F%25D0%25A4%25D1%2596%25D0%25BD%25D0%25B0%25D0%25BD%25D1%2581%25D0%25B8%2520%2528%25D0%2593%25D0%25BB%25D1%2583%25D1%2589%25D0%25B5%25D0%25BD%25D0%25BA%25D0%25BE%2520%25D0%2590.%25D0%25A1.%2529.pdf&usg=AOvVaw1x8XS6tYKW715Qv4ly1OhA.

Допоміжна

18. Волохова І.С. Місцеві фінанси та перспективи поглиблення фінансової децентралізації в Україні: монографія. Одеса: Атлант, 2014. 462 с.
19. Гаврилюк О.В. Тенденції антикризової модернізації інституціональної структури міжнародних фінансів. *Фінанси України*. 2016. №2. С. 7-27.
20. Єльнікова Ю. Сучасна інфраструктура ринку похідних фінансових інструментів. *Вісник Національного банку України*. 2014. №5. С. 67-71.
21. Землячова О.А. Оцінка фінансового стану страховика та шляхи його поліпшення. *Науковий вісник : Фінанси, банки, інвестиції*. 2014. № 2. С. 54-66.
22. Клименко К.В. Напрями реформування фінансової системи України в контексті антикризового регулювання. *Фінанси України*. 2015. №7. С. 75-85.
23. Кудряшов В.П. Механізми фінансування державного бюджету в

умовах подолання фіскальних дисбалансів. *Економіка України*. 2016. №7. С. 3-20.

24. Макогон В. Д., Адаменко І. П. Державні та муніципальні фінанси в умовах економічних перетворень. *Економічний вісник університету*. 2020. Вип. 46. С. 177-183.

25. Редзюк Є. Вплив фондових ринків розвинутих країн світу і країн, що розвиваються, на міжнародні фінансово-інвестиційні процеси. *Вісник Національного банку України*. 2015. №5. С. 50-56.

26. Редзюк Є.В. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом та підписання директив ЄС: можливі ризики для вітчизняного ринку цінних паперів. *Фінанси України*. 2015. №1. С. 98-110.

27. Сідельникова Л.П. Ефективність податкових джерел формування бюджетних ресурсів держави. *Фінанси України*. 2015. №9. С. 45-60.

28. Харабара В. М., Грешко Р. І., Третьякова О. В. Поведінкові фінанси: сутність та основні теоретичні блоки. *Ефективна економіка*. 2021. № 4.

29. Шиндирук І.П., Соколова Е.В. Ринок фінансових послуг: підручник. К.: Кондор, 2013. 410 с.

30. Щербань О.Д. Джерела забезпечення фінансової надійності страховика. *Зовнішня торгівля : економіка, фінанси, право*. 2015. № 3 (80). – С. 222-230.

31. Юркевич О. М., Субочев О. В., Лихолет С. І. Структуровані фінанси як окремий елемент глобальної фінансової системи. *Економіка та держава*. 2020. № 11. С. 47-53.

Інформаційні ресурси

1. Офіційне інтернет-представництво Президента України. URL: <https://www.president.gov.ua/>

2. Офіційний портал Верховної Ради України. URL: <https://www.rada.gov.ua/>

3. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/>

4. Офіційний вебпортал Бюро економічної безпеки України. URL: <https://esbu.gov.ua/>

5. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk>

6. Офіційний сайт Рахункової палати України. URL: <https://rp.gov.ua/home/>

7. Офіційний сайт Державної аудиторської служби України. URL: <https://dasu.gov.ua/>

8. Офіційний сайт Міністерства юстиції України. URL: <https://minjust.gov.ua/>

9. Офіційний сайт Аудиторської палати України. URL: <https://www.apu.com.ua/>
10. Офіційний сайт Державної податкової служби України. URL: <https://tax.gov.ua/>
11. Офіційний сайт Пенсійного фонду України. URL: <https://www.pfu.gov.ua>
12. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
13. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/>
14. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua>
15. Офіційний сайт Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>